

Naar een gekozen burgemeester?

door Martijn Bolkestein en
Meindert Fennema

Ivo Opstelten pleitte in 2002 binnen de VVD voor een gekozen burgemeester. In zijn visie moet de burgemeester rechtstreeks door de bevolking worden gekozen en daarna alle bevoegdheden krijgen die nu zijn toebedeeld aan het college van burgemeester en wethouders. De rol van de commissaris van de Koning en van de gemeenteraad bij de benoeming van nieuwe burgemeesters zou volgens Opstelten volledig moeten verdwijnen.

Het dualisme à la Opstelten zorgt dus daadwerkelijk voor een scheiding van machten, die beide – gemeenteraad én college – hun legitimiteit ontlenen aan het feit dat zij rechtstreeks, zijn gekozen door de inwoners. In zo'n constructie zou waarschijnlijk de burgemeester meer invloed hebben omdat hij – en

zijn wethouders – met één mond spreken, terwijl de gemeenteraad naar zijn aard verdeeldheid kent. Het leidt echter wel tot een volledige scheiding der machten. Maar het heeft ook evidente nadelen. Een door de inwoners gekozen burgemeester krijgt te maken met een bevolking waarvan een (wellicht groot) deel gekozen heeft voor een andere kandidaat. Maar waar dat bij raadsverkiezingen leidt tot een verdeelde raad, is dat bij de gekozen burgemeester niet mogelijk. Het systeem waarbij de burgemeester gekozen wordt door een 'the-winner-takes-all'-stelsel vereist een politieke cultuur die wij niet kennen. Niet voor niets is de eerste boodschap van elke gekozen president in de Verenigde Staten dat hij een president wil zijn 'for all the people'. Een gekozen burgemeester zal

zich in dezelfde positie bevinden. Want het programma waarop hij is gekozen, kan hij alleen realiseren met instemming van de gemeenteraad. Het presidentiële systeem in de VS laat zien dat dat niet altijd zonder problemen gaat. Wat als er een gemeenteraad is die de uitvoering van het door de burgemeester gewenste beleid probeert te verhinderen? De gemeenteraad kan de rechtstreeks gekozen burgemeester en zijn wethouders niet naar huis sturen. Die hebben immers ook een direct mandaat van de inwoners. Maar een patstelling ligt op de loer als burgemeester en gemeenteraad met elkaar in botsing komen.

Er is ook een ander probleem bij de gekozen burgemeester. Dat is gelegen in de manier waarop de kandidaten voor het burgemeesterschap campagne kunnen voeren. Allereerst doet zich, met name in kleinere gemeenten, de vraag voor of er geen bewoners zullen proberen burgemeester te worden uit eigenbelang. Het is niet uitgesloten dat een projectontwikkelaar een kandidaat steunt die hem gunstig gezind is. Eenmaal burgemeester kan die kandidaat zorgen voor een goede samenwerking tussen de projectontwikkelaars en de gemeente.

"... Het systeem waarbij de burgemeester gekozen wordt door een 'the-winner-takes-all'-stelsel vereist een politieke cultuur die wij niet kennen ..."

Het kan ook zijn dat wettelaars of andere drugsproducenten proberen een vertegenwoordiger tot burgemeester te maken en daarvoor zijn campagne financieren. Meer in het algemeen is het met name in kleinere gemeenten niet denkbeeldig dat niet het algemeen belang, maar het eigenbelang centraal komt te staan. Het ligt daarom voor de hand dat er een aantal bijzondere regels zal gelden bij een burgemeestersverkiezing ter bescherming van de democratische procedures. Bovendien zal moeten worden geborgd dat een zittende burgemeester zijn macht niet misbruikt voor doeleinden die contrair zijn zou getroffen moeten worden om belangenverstrengeling van bestuurders te voorkomen.

Drs. M. Bolkestein en prof.dr. M. Fennema publiceerden onlangs het boek 'Dorpspolitiek. Waar is het lokale gezag?' bij uitgeverij Prometheus.

